

Michael Köhlmeier

Idüll uppuva koeraga

Saksa keelest tõlkinud Heli Mägar

SA Kultuurileht

Tõlgitud väljaandest:

Michael Köhlmeier
Idylle mit ertrinkendem Hund
Deutscher Taschenbuch Verlag
München, 2010

Toimetanud Lauri Eesmaa
Korrektuuri lugenud Triinu Tamm
Kujundanud Maris Kaskmann

Tõlke ilmumist on toetanud

 Federal Ministry
Republic of Austria
Arts, Culture,
Civil Service and Sport

© Deuticke, Paul Zsolnay Verlag Ges.m.b.H., Viin, 2008

© Tõlge ja saatesõna. Heli Mägar ja Loomingu Raamatukogu, 2022

© Foto. Amrei-Marie. Vikipeedia, 2021

Kolleegium

Toomas Haug, Tiit Hennoste, Maarja Kangro, Lauri Kitsnik, Hasso Krull, Ilona Martson,
Mati Sirkel, Marek Tamm, Udo Uibo, Vaapo Vaher

Toimetus

Harju 1, 10146 Tallinn
Tel: 627 6425
E-post: LR@loominguraamatukogu.ee

Trükkinud Tallinna Raamatutrükikoda

ISSN 1406-0515

ISBN 978-9916-616-85-7 (trükis)

ISBN 978-9916-616-86-4 (epub)

*Monikale
Oliverile
Undinele
Lorenzile
meie armsale Paulale*

*Nemad kaks istuvad Vana-Reini ääres ja ootavad inglit.
Et äkki ingel veedab öö koos nendega. On külm, aga nad
ei tihka autos magada, sest kardavad, et ei pane siis inglit
tähele. Nad mõtlevad: ingel kohe kindlasti ei jää meid
ootama. Kui magama jääme, ei hakka ingel meid äratama.*

Paula Köhlmeier, *Nemad kaks*

Dr Beer jõudis toimetada vaid kolm minu raamatut. Töö neljandaga jättis ta katki – „tervislikel kaalutlustel“, nagu ta mulle käsitsi kirjutatud kirjas teatas. Ma tean küll, mispärast. Tal oli minu ees häbi meie viimase ühise töö ajal juhtunud sündmuste pärast – koera loo pärast. Talle ei pruugi sugugi meeldida, et ma seda lugu siin jutustan. Aga: ta polnud mitte üksnes mu toimetaja, vaid ka õpetaja, ning ta rõhutas ikka, et kirjandus, mis kohtleb midagi või kedagi siidkinnastes, pole midagi väärt.

Alles mõni päev enne neid sündmusi oli ta mulle sinasõprust pakku- nud. Seda poleks ma eluilmaski oodanud! Ma poleks suutnud kujutleda isegi seda, et ta sinatab oma naist (kelle olemasolust – palun väga, me tundsi- me teineteist ikkagi juba kaheksa aastat! – polnud mul toona aimugi). Sõnu, nagu naine, sõbratar, armsam või koguni pere, ei suut- nud ma selle mehega kuidagi seostada; isegi vanemaid ei suutnud ma tema kõrvale kujutada; niisamuti polnud kasu eluloolistest kategoo- riatest, nagu lapsepõlv ja noorus, et kirjeldada tema elu näiteks nagu minu oma. See, et pidin teda edaspidi Johanneseks kutsuma, töötas punnitamist, igakordset hambad ristas punnitamist. Loomulikult välti- sin seda. Temagi ei suutnud minu eesnimega harjuda, see oli ilmselge, vaat et solvavaltki ilmselge.

Kasutasin tema eesnime vaid ühelainsal korral. Kui tutvustasin teda oma naisele. „See on toimetaja Johannes,“ ütlesin. Tema kõrvus kõlas see kindlasti tobedalt. Mulle see sobis, ametinimetus suurendas märgatavalt meievahelist distantssi, taastas korra, millega olin rahul olnud, sest see oli kindel nagu temperatuur merepõhjas.

Möönan, et oleksin siiski meelsasti kuulnud *oma* eesnime *tema* suust, vähemasti korra – kui tasakaaluakti, kui võrdusmärki meie kaalu- kategooriate vahel. Ma ei saanud temaga iial lahti tunde- st, et ta korral- dab mulle väikesi varjatud katseid; mitte tingimata selleks, et paljastada mõni mu eksimus, vaid et mul omamoodi isaliku poolehoiuga silma peal hoida; seega täiesti heatahtlikult (mis on ehk hullemgi). Vaevalt olin tema nime välja öelnud, kui tundsin juba seepärast häbi. Ta märkas

seda. Nagu oleksin teda ennetanud ja tema nõrka kohta tabanud, enne kui ta jõudis minu nõrga koha sihikule võtta. Ta pöördus Monika poole, kasutades – demonstratiivselt? – meie perekonnanime.

Esimene „sina“ lipsas tal suust telefonis ja nimelt – peagi polnud mul kahtlustki – kogemata. Võib-olla oli sel ajal, kui ma talle helistasin, tema toas keegi, keda ta sinatas, ja ma sadasin otse keset nende jutuajamist, mida ma aga endale hästi ette kujutada ei suuda, sest ma lihtsalt ei suuda endale ette kujutada, et tal oleks sõpru, pealegi lubaks ta kindla peale vaid ühele säärastest sõpradest enda sinatamist. Kõige tõenäolisem tundub mulle see, et ta luges parasjagu mõnd raamatut või käsikirja, mõnd eriti õnnestunud stseeni, milles – kes teab – vestlevad kaks sõpra, ning oli sedavõrd süüvinud sellesse väljamõeldud maailma, et ei suutnud end telefonihelinast hoolimata lahti rebida selle fiktiivse maailma häältest, mis jõudsid otsapidi tema mõtetesse, telefonitorusse ja minu kõrva.

Seegi seletus ei tundu usutav: dr Beer oli minu toimetaja, nüüd juba kuuekümnendaastane, ja igal pool, kus ollakse kursis Saksa kirjastustegevusega, peetakse temast lugu kui ühest kõige kompetentsemast toimetajast; millestki muust kui kirjandusest polnud me seni omavahel vestelnud, kui just välja arvata ilm ja Frankfurdi linnaliiklus, ning ma ei tunne kedagi, kes oleks iial sattunud mõnele muule temale, millest andnuks temaga pikemalt vestelda. Ometigi oli mul tema puhul kogu aeg kahtlus, et tegelikult ei tunne ta kõige vähematki huvi romaanide ja jutustuste, novellide, esseede, faabulate, karakterite ja dialoogide vastu; teda nimelt lihtsalt ei huvita kirjandus, vaid üksnes virtuoossus sellega ümberkäimisel; päriselt on talle tähtis aga hoopis miski muu. Mõistagi polnud mul vähimatki aimu, mis see võiks olla. Mees, kes elab kaksikelu? Ta oleks käsikirjas sellele sõnale lainelise joone alla tõmmanud ning kui oleksime töö käigus selle kohani jõudnud, öelnud: „Mulle isiklikult ju meeldivad seesugused sõnad ja seepärast oleksin soovinud, et oleksite seda kasutanud sobivamas kontekstis, ent siin pean teid paluma see sõna mõne muu vastu välja vahetada.“

Ta ise ütles kord enda kohta: „Ma olen Leari narr.“ Kusjuures jäi selgusetuks, kes on tema Lear? Kes küll tahaks end säärase valulejaga võrrelda?

Keegi ei teadnud, mida ta tegi pärast seda, kui oli mantli selga pannud, krae üles tõstnud, vihmavarju lahti löönud, valvelaua töötajaga

hüvasti jätnud ja kirjastuse hoonest lahkunud. Isegi mitte seda, kas ta läks koju takso või bussiga, metroo või isikliku autoga või hoopis jala või rattaga. Koju? Kuidas nägi välja tema kodu? Tema büroo seinu ääristasid laeni ulatuvad riiulid ja erinevalt aimekirjanduse osakonna naiskolleegist, kelle kabineti raamatud, kui välja arvata üks väiksem riiulitäis teatmeteoseid, olid oma maja toodang, jätsid tema raamatud pigem erakogu mulje. Seal seisis saksa klassikud, vene sõnameistrid ja ameeriklased, D. H. Lawrence'i ja Joseph Conradi (nii tema kui ka minu lemmikautori) kogutud teosed, Luigi Pirandello, prantsuse ja iiri luuletajad, ent peaaesjalikult filosoofiateosed. Ta oli õppinud filosoofiat, rääkis ta mulle ükskord – napilt ja vastumeelselt ja alles pärast seda, kui olin temalt seda kaks korda küsinud –, ning kirjutanud doktoritöö Husserli fenomenoloogiast. Husserli teosed ja käsitlused moodustasidki tubli neljandiku tema raamatukogust. Kas siis siin, üksnes siin, tema büroos, leidiski aset kogu tema kirjutamis- ja lugemiselu – tema intellektuaalne elu? Miks mitte? Ja eraelus käis ta maksunõustajate ja advokaatidega keeglit mängimas või kuulus mõnda motoklubisse või kondas semudega mööda baare ringi? Miks mitte? Kuigi ma ei suutnud endale ette kujutada selle mehe semusid, sest ei *tahtnud* endale ette kujutada, et tal üldse on mingit eraelu.

Leari narri eraelust ei tea ka keegi midagi. Ja keegi ei tea, kas ta ka usub seda, mida räägib. Sõnad on narri tööriist, teist tööriista tal pole.

Ja siis telefonis, pärast mõtlematult lipsanud „sina“: „Panen ette kõnelda nüüdsest omavahel *sellel moel*.“

Haavamata ei saanud seda sõna enam tagasi võtta. Ei tema ega mina. Ja ometi oli ta oma pakkumises piinliku hoolega jälginud, et ta seda sõna enam ei ütleks...

Pealegi pani ta ette kohtuda seekord mitte Frankfurdis, vaid minu juures Hohenemsis, et käsikiri koos läbi vaadata, ning ehmus samas oma ettepanekust, mis ei jäänud mul sugugi märkamata, aga siis oli ka see juba välja öeldud. Minu arust polnud ta osanud uue olukorra tagajärgi ette näha – „sina“ tahaks natuke harjutamist, et see ei jääks pelgaks kokkuleppeks ega ripuks nagu ähvardav stalaktiit iga järgneva sõna kohal, ja nüüd avastas ta end veelgi täbaramast olukorrast.

Telefonitoru käes, vaatasin aknast välja, nagu saaks *sellel moel* vältida kokkupõrget intiimsusega. Vaikus võttis meie vahel maad, see

oli nagu võidujooks. Mina kuulasin, tema kuulas, kuidas kumbki meist püüdis moodustada lauset, kuhu igal juhul, aga sundimatult annaks seda sõnakest paigutada – temal teist, minul esimest korda. Nägin teda oma vaimusilmas: seda lüheldast, peenetundelist meest, kelle liigutused on kiired, täpsed ja väga isikupärased; ta alustaks oma lauset kerge pearaputusega ja lõpetaks selle kerge pearaputusega.

Lund sadas nii tihedalt, et naabermajast olid näha vaid piirjooned. Juba nädalaid oli sadanud. Käes oli jaanuar, 2006. aasta lumerohke talv. Mulle meenus, et dr Beer oli mulle kunagi rääkinud, et ta käib iga päev jalutamas, vähemasti tund aega, see on tal kombeks alates kolmekümnendast eluaastast.

Ütlesin: „Kui sa tuled,“ – mul ei õnnestunud seda sõna rõhutamata jätta – „võta kaasa head jalavarjud meie jalutuskäikudeks ja paks mantel ja müts ka.“

„Võtan,“ vastas ta. „Meeldib sulle selline talv?“

„Kas sulle meeldib?“ küsisin vastu.

„Jaa, väga,“ vastas ta. „Ja sulle?“

„Õigupoolest mitte.“

Pärast isa surma kaheksakümnendate aastate algul kolisime Monika ja mina koos lastega Hohenemsi minu vanemate majja. Meie tänaval pole minu lapsepõlvest saati samahästi kui midagi muutunud. Meie naabermaja krohviti millalgi, see on ka kõik. Naabermaja katusest kerkib endiselt väike plekist korsten, ma ei tea selle otstarvet, pole kunagi teadnud, meile õega oli see lume paksuse mõõdupuuks. Mul on meeles vaid üks kord, see pidi olema kuuekümnendate algupoolel, kui sellest korstnast oli näha veel vaid lauge kühm. Nüüd polnud enam näha isegi mingit kühmu, korsten oli üleni mattunud paksu lumme. Viimastel nädalatel olin igal hommikul tõusnud kell seitse ja rookinud pimedas lahti tee meie majaukseni. Postiljon oli mulle mõista andnud, et vastasel juhul ta enam posti ei too. Piirdusin kitsa rajaga (just nii lai oli kelk), rajast vasakul ja paremal kõrgusid lumevallid üle pea. Hinge tegi täis, et lumesahk tuli alles pärast postiljoni ja ajas meie sissepääsu jälle kinni, mõnikord sõitis ta pärastlõunal veel teist korda meie tänavalt läbi ja vahel õhtul kolmandatki korda.

Monika ja mina lahkusime majast harva. Käisime kelguga poes, heal juhul iga kolme päeva tagant. Monikal on kombeks käia iga ilmaga kuus korda nädalas Schlossbergi mäel, aga nüüd polnud see võimalik.